

PAUSANIAS

EIN GRIECHISCHER REISEFÜHRER

ATHEN

KORINTH

MYKENE

TIRYNS

EPIDAUROS

OLYMPIA

DELPHI

ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ

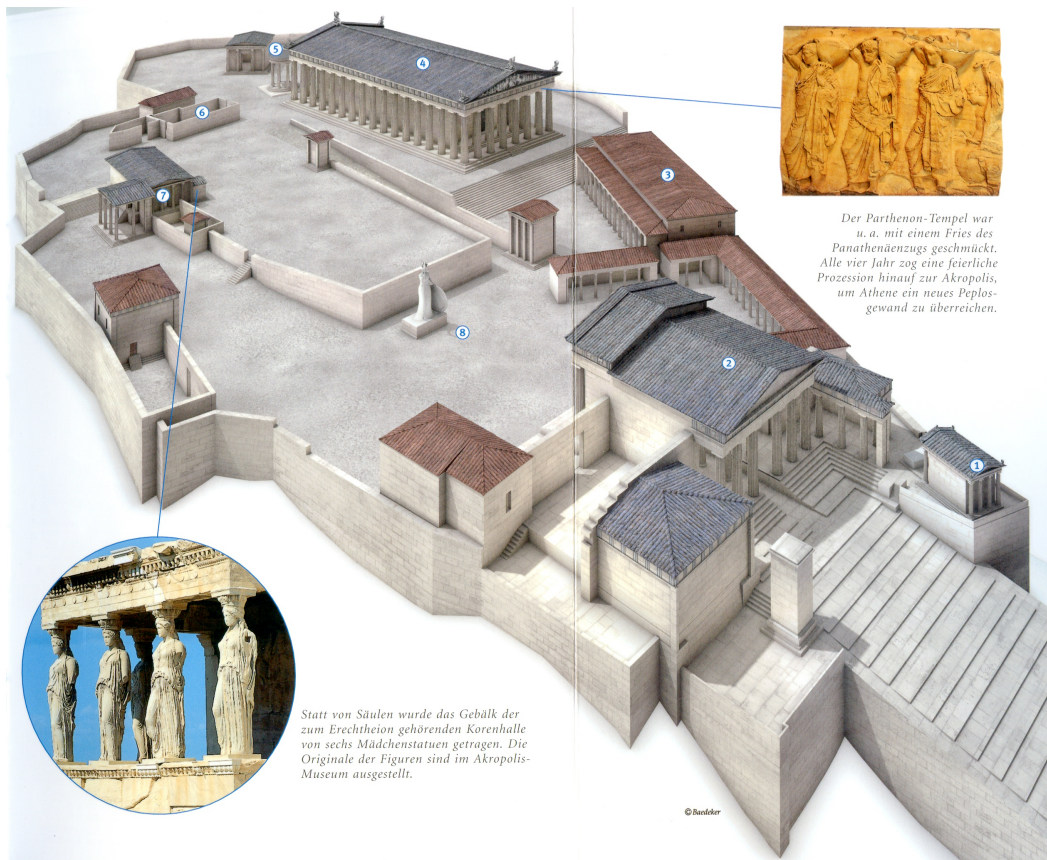
Athen

Akropolis: Theseus und Aigeus

- 1 1.22.4] ἐς δὲ τὴν ἀκρόπολιν ἐστὶν ἔσοδος μία: ἐτέραν δὲ οὐ παρέχεται, πᾶσα ἀπότομος
2 οὔσα καὶ τεῖχος ἔχουσα ἐχυρόν. τὰ δὲ προπύλαια λίθου λευκοῦ τὴν ὀροφὴν ἔχει καὶ
3 κόσμῳ καὶ μεγέθει τῶν λίθων μέχρι γε καὶ ἐμοῦ προεῖχε. τὰς μὲν οὖν εἰκόνας τῶν ἱππέων
4 οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν, εἴτε οἱ παῖδες εἰσιν οἱ Ξενοφώντος εἴτε ἄλλως ἐς εὐπρέπειαν
5 πεποιημένοι: τῶν δὲ προπυλαίων ἐν δεξιᾷ Νίκης ἐστὶν Ἀπτέρου ναός. ἐντεῦθεν ἡ
6 θάλασσά ἐστι σύνοπτος, καὶ ταύτῃ ρίψας Αἰγεὺς ἑαυτὸν ὥς λέγουσιν ἐτελεύτησεν.
7 [5] ἀνήγετο μὲν γὰρ ἡ ναὺς μέλασιν ἱστίοις ἢ τοὺς παῖδας φέρουσα ἐς Κρήτην, Θησεὺς
8 δὲ – ἔπλει γὰρ τόλμης τι ἔχων ἐς τὸν Μίνω καλούμενον ταῦρον – πρὸς τὸν πατέρα
9 προεῖπε χρήσεσθαι τοῖς ἱστίοις λευκοῖς, ἣν ὀπίσω πλὴν τοῦ ταύρου κρατήσας: τούτων
10 λήθην ἔσχεν Ἀριάδην ἀφηρημένος: ἐνταῦθα Αἰγεὺς ὥς εἶδεν ἱστίοις μέλασι τὴν ναὺν
11 κομιζομένην, οἶα τὸν παῖδα τεθνάναι δοκῶν, ἀφείξ αὐτὸν διαφθείρεται: καὶ οἱ παρὰ
12 Ἀθηναίοις ἐστὶ καλούμενον ἡρώον Αἰγέως.

- 1 ἡ ἔσοδος: Eingang; ἀπότομος, -ον: steil
2 τὸ τεῖχος: Mauer; ἐχυρός: stark; λευκός: weiss; ἡ ὀροφή: Dach
3 τὸ μέγεθος: Grösse; μέχρι ἐμοῦ: bis in meine Zeit; ἡ εἰκὼν, -ονος: Bild
4 ὁ ἱππεύς, -έως: Reiter
5 ἡ εὐπρέπεια: Schönheit; ὁ ναός: Tempel
6 ἡ θάλασσα: Meer; σύνοπτος: sichtbar; ταύτη: dort
7 τελευτάω: sterben; ἀνάγομαι: segeln; μέλας: schwarz; τὸ ἱστίον: Segel
8 πλέω: segeln; ἡ τόλμη: Kühnheit;
9 ὀπίσω: zurück; κράτεω: siegen über; ἡ λήθη: Vergessen
11 οἶα: da ja; οἱ = αὐτῷ
12 τὸ ἡρώον: Heroentempel

Modell der Akropolis

Parthenon

1 1.24.5] ἐς δὲ τὸν ναὸν ὃν Παρθενῶνα ὀνομάζουσιν, ἐς τοῦτον ἐσιοῦσιν ὅποσα ἐν τοῖς
2 καλουμένοις ἀετοῖς κεῖται, πάντα ἐς τὴν Ἀθηνᾶς ἔχει γένεσιν, τὰ δὲ ὀπισθεν ἢ
3 Ποσειδῶνος πρὸς Ἀθηνᾶν ἐστὶν ἔρις ὑπὲρ τῆς γῆς: αὐτὸ δὲ ἔκ τε ἐλέφαντος τὸ ἄγαλμα
4 καὶ χρυσοῦ πεποιήται. μέσῳ μὲν οὖν ἐπικείται οἱ τῷ κράνει Σφιγγὸς εἰκόν (...), καθ'
5 ἐκάτερον δὲ τοῦ κράνους γρύπες εἰσιν ἐπειργασμένοι. [6] τούτους τοὺς γρύπας ἐν τοῖς
6 ἔπεσιν Ἀριστεᾶς ὁ Προκοννήσιος μάχεσθαι περὶ τοῦ χρυσοῦ φησιν Ἀριμασποῖς ὑπὲρ
7 Ἰσσηδόνων: τὸν δὲ χρυσόν, ὃν φυλάσσουσιν οἱ γρύπες, ἀνιέναι τὴν γῆν: εἶναι δὲ
8 Ἀριμασποὺς μὲν ἄνδρας μονοφθάλμους πάντας ἐκ γενετῆς, γρύπας δὲ θηρία λέουσιν
9 εἰκασμένα, πτερὰ δὲ ἔχειν καὶ στόμα ἀετοῦ. καὶ γρυπῶν μὲν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω:
10 [7] τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὀρθὸν ἐστὶν ἐν χιτῶνι ποδῆρει καὶ οἱ κατὰ τὸ στέρνον ἢ
11 κεφαλὴ Μεδούσης ἐλέφαντός ἐστιν ἐμπεποιημένη: καὶ Νίκην τε ὅσον τεσσάρων πηχῶν,
12 ἐν δὲ τῇ χειρὶ δόρυ ἔχει, καὶ οἱ πρὸς τοῖς ποσὶν ἀσπίς τε κεῖται καὶ πλησίον τοῦ δόρατος
13 δράκων ἐστίν: εἷη δ' ἂν Ἐριχθόνιος οὗτος ὁ δράκων. ἔστι δὲ τῷ βᾶθρῳ τοῦ ἀγάλματος
14 ἐπειργασμένη Πανδώρας γένεσις.

- 1 ὁ ναός: Tempel, ἐσιοῦσιν: wörtl. für diejenigen, die hineinkommen → wenn man hineinkommt
2 ὁ ἀετός: hier: Giebel; ὀπισθεν: hinten, auf der Rückseite
3 ἡ ἔρις: Streit
4 οἱ = αὐτῷ; τὸ κράνος, -ους: Helm; ἡ εἰκόν, -όνο: Bild; καθ' ἐκάτερον: auf beiden Seiten
5 ὁ γρύψ, -πός: Greif (geflügeltes Wundertier)
6 τὸ ἔπος, -ους: Epos; οἱ Ἀριμασποί: Volk im südl. Sibirien; οἱ Ἰσσηδόνες: skythischer Volksstamm
7 ἀνιήμι: herauslassen
8 μονόφθαλμος: einäugig; ἡ γενετή: Geburt
9 εἰκάζω: gleichen; τὸ πτερόν: Flügel; τὸ στόμα: Mund, *hier*: Schnabel; γρυπῶν πέρι = περὶ γρυπῶν;
εἰρήσθω: es soll gesagt sein
10 ποδῆρης: bis auf die Füße reichend; οἱ = αὐτῷ; τὸ στέρνον: Brust
11 ὅσον: ungefähr; τέσσαρες: vier; ὁ πῆχυς: Elle
12 τὸ δόρυ, -ατος: Lanze; πλησίον: neben
13 ὁ δράκων: Schlange (Erichthonios war ein früher attischer Heros und König von Athen, nach seinem Tod wurde er in der Gestalt einer Schlange verehrt); τὸ βᾶθρος: Fuss (einer Statue)

Zwei Rekonstruktionen der Athene des Pheidias

Korinth

Römische Herrschaft

1 2.1.2] Κόρινθον δὲ οἰκοῦσι Κορινθίων μὲν οὐδεὶς ἔτι τῶν ἀρχαίων, ἔποικοι δὲ
2 ἀποσταλέντες ὑπὸ Ῥωμαίων. αἴτιον δὲ τὸ συνέδριον τὸ Ἀχαιῶν: συντελοῦντες γὰρ ἐς
3 αὐτὸ καὶ οἱ Κορινθιοὶ μετέσχον τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ῥωμαίους, ὃν Κριτόλαος
4 στρατηγεῖν Ἀχαιῶν ἀποδείχθεις παρεσκεύασε γενέσθαι τούς τε Ἀχαιοὺς ἀναπείσας
5 ἀποστήναι καὶ τῶν ἔξω Πελοποννήσου τοὺς πολλούς. Ῥωμαῖοι δὲ ὡς ἐκράτησαν τῷ
6 πολέμῳ, παρείλοντο μὲν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τὰ ὅπλα καὶ τεῖχη περιείλον ὅσαι
7 τετειχισμέναι πόλεις ἦσαν: Κόρινθον δὲ ἀνάστατον Μομμίου ποιήσαντος τοῦ τότε
8 ἡγουμένου τῶν ἐπὶ στρατοπέδου Ῥωμαίων, ὕστερον λέγουσιν ἀνοικίσαι Καίσαρα, ὃς
9 πολιτείαν ἐν Ῥώμῃ πρῶτος τὴν ἐφ' ἡμῶν κατεστήσατο: ἀνοικίσαι δὲ καὶ Καρχηδόνα ἐπὶ
10 τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοῦ.

- 1 οἰκέω: bewohnen; ὁ ἔποικος: Neuansiedler
2 αἴτιος: schuld; τὸ συνέδριον τὸ Ἀχαιῶν: der achäische Bund (Städtebund in der nördlichen Peloponnes);
συντελέω: dazugehören
3 μετέχω τινός: Anteil haben an etwas; Kritolaos trieb 146 v. Chr. den achäischen Bund in die Katastrophe
des achäischen Krieges durch seine antirömische Demagogie. 146 v. Chr. wurde Korinth von L. Mum-
mius erobert. Ein Strafgericht über die Römerfeinde wurde abgehalten. Dies bedeutete das Ende des
achäischen Bundes.
4 ἀποδείκνυμι: wählen; ἀναπείθω = πείθω
5 ἀφίστημι, Aor. ἀπέστην: abfallen; κρατέω: siegen
6 παραιρέω: wegnehmen; περιαιρέω: niederreißen; τὸ ὄπλον: Waffe; τὸ τεῖχος: Mauer
7 τειχίζω: befestigen; ἀνάστατος: verwüstet
8 ὕστερον: später; ἀνοικίζω: wiederbesiedeln
9 ἡ πολιτεία: Verfassung; ἡ ἐφ' ἡμῶν: die heute gültige; κατίστημι: aufstellen; Καρχηδών: Karthago. Cä-
sar war Initiator der Kolonie *Laus Iulia Corinthiensis*. Ausgeführt hat die Neubesiedelung erst Augustus.

Isthmos

1 2.1.5] καθήκει δὲ ὁ τῶν Κορινθίων ἰσθμὸς τῇ μὲν ἐς τὴν ἐπὶ Κεγχρέαις, τῇ δὲ ἐς τὴν ἐπὶ
2 Λεχαίῳ θάλασσαν: τοῦτο γὰρ ἡπειρον ποιεῖ τὴν ἐντὸς χώραν. ὃς δὲ ἐπεχείρησε
3 Πελοπόννησον ἐργάσασθαι νῆσον, προαπέλιπε διορύσσων ἰσθμόν: καὶ ὅθεν μὲν
4 διορύσσειν ἤρξαντο δῆλόν ἐστιν, ἐς δὲ τὸ πετρῶδες οὐ προεχώρησαν ἀρχήν: μένει δὲ ὡς
5 πεφύκει καὶ νῦν ἡπειρος ὢν. Ἀλεξάνδρῳ τε τῷ Φιλίππου διασκάψαι Μίμαντα
6 ἐθελήσαντι μόνον τοῦτο οὐ προεχώρησε ἔργον: Κνιδίους δὲ ἡ Πυθία τὸν ἰσθμόν
7 ὀρύσσοντας ἔπαυσεν. οὕτω χαλεπὸν ἀνθρώπῳ τὰ θεῖα βιάσασθαι.

- 1 τῇ μὲν – τῇ δέ: auf der einen Seite – auf der anderen Seite
2 ἡ θάλασσα: Meer; ἡ ἡπειρος: Festland; ἐντός: innen
3 ἡ νῆσος: Insel; προαπολείπω: vorher aufhören; διορύσσω: graben. Nero versuchte im Jahr 67 n. Chr.
einen Kanal durch den Isthmos zu graben. Das Unternehmen blieb unvollendet. Vor ihm versuchten es

bereits Periandros (Herrscher von Korinth 7. Jh. v. Chr.), Demetrios Poliorketes (griech. Feldherr 4. Jh. v. Chr.), Cäsar und Caligula (37–41 n. Chr.). Der moderne Kanal wurde 1881-93 gebaut. In der Antike benutzte man zur Überleitung von Schiffen vom westlichen in den östlichen Golf den Anfang 6. Jh. v. Chr. angelegten Diolkos, eine Rillenschleifbahn, auf der man kleinere Schiffe über den Isthmos ziehen konnte. Er war bis 883 n. Chr. in Benutzung.

- 4 τὸ πετρῶδες: der felsige Teil; προχωρέω + Akk.: Fortschritte machen mit
- 5 φύω: wachsen; διασκάπτω: durchgraben; ὁ Μίμας: gebirgige Halbinsel an der ionischen Küste zwischen Klazomenai und Teos
- 6 Κνίδιοι: Knider. Knidos ist ebenfalls eine Halbinsel an der ionischen Küste
- 7 ὀρύσσω: graben; βιάζομαι: zwingen

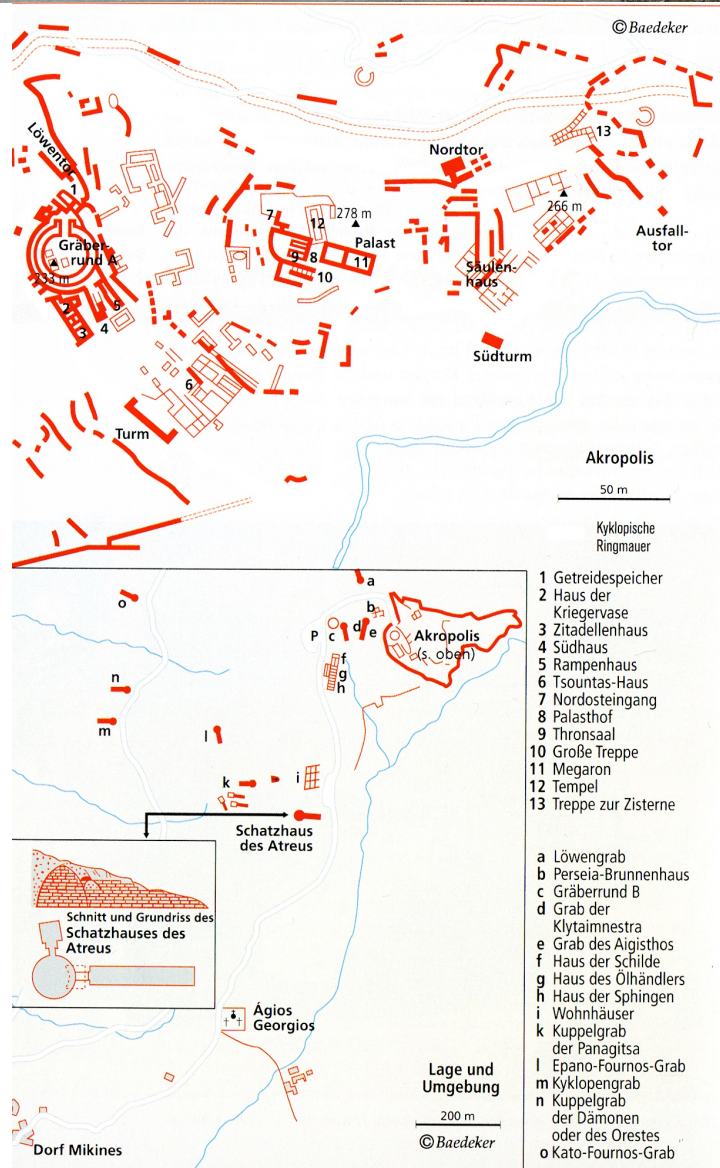

Mykene

- 1 2.16.5] Μυκήνας δὲ Ἀργεῖοι καθεῖλον ὑπὸ ζηλοτυπίας, ἡσυχάζοντων γὰρ τῶν Ἀργείων
2 κατὰ τὴν ἐπιστρατείαν τοῦ Μήδου, Μυκηναῖοι πέμπουσιν ἐς Θερμοπύλας ὀγδοήκοντα
3 ἄνδρας, οἱ Λακεδαιμονίοις μετέσχον τοῦ ἔργου: τοῦτο ἤνεγκεν ὅλεθρόν σφισι τὸ
4 φιλοτίμημα παροξύναν Ἀργεῖους. λείπεται δὲ ὅμως ἔτι καὶ ἄλλα τοῦ περιβόλου καὶ ἡ
5 πύλη, λέοντες δὲ ἐφεστήκασιν αὐτῇ: Κυκλώπων δὲ καὶ ταῦτα ἔργα εἶναι λέγουσιν, οἱ
6 Προῖτω τὸ τεῖχος ἐποίησαν ἐν Τίρυνθι. [6] Μυκηνῶν δὲ ἐν τοῖς ἐρειπίοις κρήνη τέ ἐστι
7 καλουμένη Περσεΐα καὶ Ἀτρέως καὶ τῶν παίδων ὑπόγαια οἰκοδομήματα, ἔνθα οἱ
8 θησαυροὶ σφισι τῶν χρημάτων ἦσαν. τάφος δὲ ἔστι μὲν Ἀτρέως, εἰσὶ δὲ καὶ ὅσους σὺν
9 Ἀγαμέμνονι ἐπανήκοντας ἐξ Ἰλίου δειπνίσας κατεφόνευσεν Αἴγισθος.

- 1 καθαιρέω: zerstören; ἡ ζηλοτυπία: Eifersucht; ἡσυχάζω: ruhig, unbeteiligt sein
2 ἡ ἐπιστρατεία: Feldzug
3 τοῦτο zu φιλοτίμημα (Eifer); ὁ ὅλεθρος: Verderben; σφισι = αὐτοῖς. Die Argeier zerstörten Mykene
468 v. Chr. Pausanias ignoriert die hellenistische Besiedlung der Stadt und fokussiert auf die alten
Monumente aus dem 13. Jh. v. Chr.
4 παροξύνω: reizen (παροξύναν: Part. Aor. Nom. Sg. n.); ὁ περίβολος: Stadtmauer
5 ἡ πύλη: Tor; ἐφίστημι: darauf stehen
6 Προῖτος: mythischer König, Herrscher in Tiryns; τὰ ἐρείπια: Ruinen. Die erwähnte Quelle identifiziert
man heute mit einer hellenistischen Brunnenanlage. Den 18m unter der Erde liegenden Schacht kann man
besichtigen.
7 ὑπόγαιος: unterirdisch
8 σφισι = αὐτοῖς; ὁ τάφος: Grab; εἰσὶ δὲ καὶ <Gräber von denjenigen>, ὅσους ...
9 ἐπανήκω: zurückkehren; δειπνίζω: bewirten. Aigisthos und Klytaimestra töteten neben Agamemnon
auch die trojanische Seherin Cassandra

Mykene: Löwentor

Tiryns

- 1 2.25.8] προῖοῦσι δὲ ἐντεῦθεν καὶ ἐκτραπεῖσιν ἐς δεξιὰν Τίρυνθός ἐστιν ἐρείπια.
2 ἀνέστησαν δὲ καὶ Τίρυνθίους Ἀργεῖοι, συνοίκους προσλαβεῖν καὶ τὸ Ἄργος ἐπαυξῆσαι
3 θελήσαντες. Τίρυνθα δὲ ἥρωα, ἀφ' οὗ τῇ πόλει τὸ ὄνομα ἐγένετο, παῖδα Ἄργου τοῦ Διὸς
4 εἶναι λέγουσι. τὸ δὲ τεῖχος, ὃ δὴ μόνον τῶν ἐρειπίων λείπεται, Κυκλώπων μὲν ἐστὶν
5 ἔργον, πεποιήται δὲ ἀργῶν λίθων, μέγεθος ἔχων ἕκαστος λίθος ὡς ἀπ' αὐτῶν μηδ' ἂν
6 ἀρχὴν κινηθῆναι τὸν μικρότατον ὑπὸ ζεύγους ἡμιόνων: λιθία δὲ ἐνήρμοσται πάλαι, ὡς
7 μάλιστα αὐτῶν ἕκαστον ἀρμονίαν τοῖς μεγάλοις λίθοις εἶναι.

- 1 προῖοῦσι, ἐκτραπεῖσιν (Aor. Pass. zu ἐκτρέπω): Part. Dat. Pl.: für einen der...; ἐντεῦθεν: von dort (Mykene); τὰ ἐρείπια: Ruinen
2 ἀνίστημι: zerstören; ὁ σύνοικος: Mitbewohner (Sie wollten die Bewohner von Tiryns in ihre Stadt überführen); ἐπαυξάνω: vergrößern
3 ὁ ἥρωα: Heros
4 τὸ τεῖχος: Mauer
5 ἀργός: unbehauen
6 ὡς: so dass (+ AcI); μηδ' ἀρχὴν: überhaupt nicht; κινέω: bewegen; τὸ ζεῦγος: Gespann; ὁ ἡμίονος: Maulesel; τὸ λίθιον: kleiner Stein; ἐναρμόζω: einfügen; πάλαι: von alters her
7 ἡ ἀρμονία: Verbindung

Tiryns: Galerie

Epidauros

1 2.27.1]. τὸ δὲ ἱερὸν ἄλσος τοῦ Ἀσκληπιοῦ περιέχουσιν ὅροι πανταχόθεν: οὐδὲ
2 ἀποθνήσκουσιν οὐδὲ τίκτους αἱ γυναῖκές σφισιν ἐντὸς τοῦ περιβόλου, καθὰ καὶ ἐπὶ
3 Δήλῳ τῇ νήσῳ τὸν αὐτὸν νόμον. τὰ δὲ θύόμενα, ἦν τέ τις Ἐπιδαυρίων αὐτῶν ἦν τε ξένος
4 ὁ θύων ἦ, καταναλίσκουσιν ἐντὸς τῶν ὁρῶν: τὸ δὲ αὐτὸ γινόμενον οἶδα καὶ ἐν Τιτάνῃ.
5 [2] τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἄγαλμα μεγέθει μὲν τοῦ Ἀθήνησιν Ὀλυμπίου Διὸς ἥμισυ ἀποδεῖ,
6 πεποίηται δὲ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ: μηνύει δὲ ἐπίγραμμα τὸν εἰργασμένον εἶναι
7 Θρασυμήδην Ἀριγνώτου Πάριον. κάθηται δὲ ἐπὶ θρόνου βακτηρίαν κρατῶν, τὴν δὲ
8 ἑτέραν τῶν χειρῶν ὑπὲρ κεφαλῆς ἔχει τοῦ δράκοντος, καὶ οἱ καὶ κύων παρακατακείμενος
9 πεποίηται. (...) [3] στῆλαι δὲ εἰστήκεσαν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τὸ μὲν ἀρχαῖον καὶ
10 πλέονες, ἐπ' ἐμοῦ δὲ ἕξ λοιπαί: ταύταις ἐγγεγραμμένα καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐστὶν
11 ὀνόματα ἀκεσθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, προσέτι δὲ καὶ νόσημα ὃ τι ἕκαστος ἐνόσησε
12 καὶ ὅπως ἰάθη: [4] γέγραπται δὲ φωνῇ τῇ Δωρίδι. (...) [5] Ἐπιδαυρίοις δέ ἐστι θέατρον ἐν
13 τῷ ἱερῷ μάλιστα ἐμοὶ δοκεῖν θεᾶς ἄξιον: τὰ μὲν γὰρ Ῥωμαίων πολὺ δὴ τι [καὶ] ὑπερῆρε
14 τῶν πανταχοῦ τῷ κόσμῳ, μεγέθει δὲ Ἀρκάδων τὸ ἐν Μεγάλῃ πόλει: ἀρμονίας δὲ ἦ
15 κάλλους ἔνεκα ἀρχιτέκτων ποῖος ἐς ἄμιλλαν Πολυκλείτῳ γένοιτ' ἂν ἀξιοχρεῶς;
16 Πολύκλειτος γὰρ καὶ θέατρον τοῦτο καὶ οἴκημα τὸ περιφερὲς ὃ ποιήσας ἦν.

- 1 τὸ ἄλσος: der heilige Hain
- 2 σφισι = αὐτοῖς (bei ihnen); ἐντός: innerhalb; ὁ περίβολος: Umfriedung; καθὰ: gleichwie
- 3 ἡ νήσος: Insel
- 4 καταναλίσκω: verzehren; Τιτάνη: Ort auf der Peloponnes mit Asklepiosheiligtum
- 5 ἡμισύς, -υ: halb; ἀποδέω: weniger sein, zurückstehen
- 6 μηνύω: verkünden
- 7 ἡ βακτηρία: Stab; κρατέω: halten
- 8 οἱ = αὐτῷ; παρακατάκειμαι: danebenliegen
- 9 ὁ ναός: Tempel; πέραν + Gen.: gegenüber; ὁ ἰκέτης: Bittfleher; ἡ στήλη: Stele (Steinsäule)
- 10 εἵστηκα: Perf. von ἵστημι: stehen; τὸ ἀρχαῖον: von alters her
- 11 ἀκέομαι: heilen
- 12 τὸ νόσημα: Krankheit; νοσέω: krank sein; ἰάομαι: heilen
- 13 ἡ φωνή: Sprache, Dialekt; ἐμοὶ δοκεῖν: wie mir scheint
- 14 ἡ θεά: Anschauen; ὑπεραίρω: übertreffen; τῶν πανταχοῦ: <die Theater> von überall
- 15 Μεγάλη πόλις: Megalopolis (Stadt auf der Peloponnes); τὸ κάλλος: Schönheit
- 16 ἡ ἄμιλλα: Wettstreit; ἀξιοχρεῶς, -εων: würdig
- 17 οἴκημα τὸ περιφερές: Rundbau

Epidauros: Theater

Olympia: Aschenaltar des Zeus

1 5.13.8] ὁ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου βωμός (...) πεποιήται ἱερείων τῶν θυομένων τῷ Διὶ ἀπὸ
2 τῆς τέφρας τῶν μηρῶν, καθάπερ γε καὶ ἐν Περγάμῳ: τέφρας γὰρ δὴ ἐστὶ καὶ τῇ Ἑρᾷ τῇ
3 Σαμῖα βωμός οὐδέν τι ἐπιφανέστερος ἢ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Ἀττικῇ ὥς αὐτοσχεδίας Ἀθηναῖοι
4 καλοῦσιν ἐσχάρας. [9] τοῦ βωμοῦ δὲ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ κρηπίδος μὲν τῆς πρώτης,
5 προθύσεως καλουμένης, πόδες πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν ἐστι περίοδος, τοῦ δὲ ἐπὶ τῇ
6 προθύσει περίμετρος ἐπακτοῦ πόδες δύο καὶ τριάκοντα: τὸ δὲ ὕψος τοῦ βωμοῦ τὸ σύμπαν
7 ἐς δύο καὶ εἴκοσιν ἀνήκει πόδας. αὐτὰ μὲν δὴ τὰ ἱερεῖα ἐν μέρει τῷ κάτω, τῇ προθύσει,
8 καθέστηκεν αὐτοῖς θύειν: τοὺς μηροὺς δὲ ἀναφέροντες τοῦ βωμοῦ τὸ ὑψηλέστατον
9 καθαγίζουσιν ἐνταῦθα. [10] ἀναβασμοὶ δὲ ἐς μὲν τὴν πρόθυσιν ἀνάγουσιν ἐξ ἑκατέρας
10 τῆς πλευρᾶς λίθου πεποιημένοι: τὸ δὲ ἀπὸ τῆς προθύσεως ἐς τὸ ἄνω τοῦ βωμοῦ τέφρας
11 παρέχεται ἀναβασμούς. ἄχρι μὲν δὴ τῆς προθύσεως ἔστιν ἀναβῆναι καὶ παρθένους καὶ
12 ὡσαύτως γυναιξίν, ἐπειδὴ τῆς Ὀλυμπίας μὴ ἐξείργονται: ἀπὸ τούτου δὲ ἐς τὸ ἀνωτάτω
13 τοῦ βωμοῦ μόνοις ἔστιν ἀνδράσιν ἀνελθεῖν. θύεται δὲ τῷ Διὶ καὶ ἄνευ τῆς πανηγύρεως
14 ὑπὸ τε ἰδιωτῶν καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ὑπὸ Ἡλείων. [11] κατ' ἔτος δὲ ἕκαστον
15 φυλάξαντες οἱ μάντις τὴν ἐνάτην ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλαφίου μηνὸς κομίζουσιν ἐκ τοῦ
16 πρυτανείου τὴν τέφραν, φυράσαντες δὲ τῷ ὕδατι τοῦ Ἀλφειοῦ κονιῶσιν οὕτω τὸν βωμόν.
17 ὑπὸ δὲ ἄλλου τὴν τέφραν ὕδατος ποιηθῆναι πηλὸν οὐ μὴ ποτε ἐγγένηται: καὶ τοῦδε
18 ἔνεκα ὁ Ἀλφειὸς νενόμισται τῷ Ὀλυμπίῳ Διὶ ποταμῶν μάλιστα εἶναι φίλος.

- 1 ὁ βωμός: Altar; τὸ ἱερεῖον: Opfertier;
2 ἡ τέφρα: Asche; ὁ μηρός: Schenkel; καθάπερ: wie
3 ἐπιφανής: berühmt; αὐτοσχεδίας: selbstentstanden
4 ἡ ἐσχάρα: Altar; ἡ κρηπίς: Stufe
5 εἴκοσι: 20; ἡ περίοδος: Umfang
6 ἡ περίμετρος: Umfang; τὸ ἐπακτόν: das Dazugekommene, der Teil auf der Prothesis, τὸ ὕψος: Höhe; σύμπας: ganz
7 τὸ ἱερεῖον: Opfertier; κάτω: unten
8 καθέστηκεν αὐτοῖς: es ist bei ihnen Brauch; ὑψηλός: hoch
9 καθαγίζω: opfern; ὁ ἀναβασμός: Stufe
10 ἡ πλευρά: Seite; τὸ ἄνω: der obere Teil; τέφρας: aus Asche
11 ἄχρι + Gen.: bis; ἡ παρθένος: Mädchen, Jungfrau
12 ὡσαύτως: ebenso; ἐξείργω: ausschliessen
13 ἡ πανήγυρις: Fest
14 ὁ ἰδιώτης: Privatmann; ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν: jeden Tag
15 φυλάττω: hier: erwarten; ὁ μάντις: Seher; ἡ ἐνάτη ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλαφίου μηνός: der 19. Tag des Monats Elaphios (März)
16 φυράω: vermischen; κονίω: bestäuben
17 ὁ πηλός: Schlamm

Rekonstruktion von F. Adler, ca. 1900: Zeustempel mit Aschenaltar

Delphi

Apollontempel

- 1 10.5.9] ποιηθῆναι δὲ τὸν ναὸν τῷ Ἀπόλλωνι τὸ ἀρχαιότατον δάφνης φασί, κομισθῆναι δὲ
2 τοὺς κλάδους ἀπὸ τῆς δάφνης τῆς ἐν τοῖς Τέμπεσι: καλύβης δ' ἂν σχῆμα οὗτός γε ἂν εἴη
3 παρ᾽ ἐσχηματισμένος ὁ ναός. δεύτερα δὲ λέγουσιν οἱ Δελφοὶ γενέσθαι ὑπὸ μελισσῶν τὸν
4 ναὸν ἀπὸ τε τοῦ κηροῦ τῶν μελισσῶν καὶ ἐκ πτερῶν.

- 1 τὸ ἀρχαιότατον (Adv.): ursprünglich; δάφνης: aus Lorbeer
2 ὁ κλάδος: Zweig; τὰ Τέμπεα: Tempetal; ἡ καλύβη: Hütte; τὸ σχῆμα: Form
3 παρ᾽ ἐσχηματίζω: nachbilden; ὁ ναός: Tempel; δεύτερα: danach; ἡ μέλισσα: Biene
4 ὁ κηρός: Wachs; τὸ πτερόν: Feder

Angriffe auf Delphi

- 1 10.7.1] ἔοικε δὲ ἐξ ἀρχῆς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖς ὑπὸ ἀνθρώπων ἐπιβεβουλευθῆναι
2 πλείστων ἤδη. οὗτός τε ὁ Εὐβοεὺς ληστής καὶ ἔτεσιν ὕστερον τὸ ἔθνος τὸ Φλεγυῶν, ἔτι
3 δὲ Πύρρος ὁ Ἀχιλλέως ἐπεχείρησεν αὐτῷ, καὶ δυνάμεως μοῖρα τῆς Ξέρξου, καὶ οἱ χρόνον
4 τε ἐπὶ πλείστον καὶ μάλιστα τοῦ θεοῦ τοῖς χρήμασιν ἐπελθόντες οἱ ἐν Φωκεῦσι δυνά-
5 σται, καὶ ἡ Γαλατῶν στρατιά. ἔμελλε δὲ ἄρα οὐδὲ τῆς Νέρωνος ἐς πάντα ὀλιγορίας
6 ἀπειράτως ἔξειν, ὃς τὸν Ἀπόλλωνα πεντακοσίας θεῶν τε ἀναμῖξ ἀφείλετο καὶ ἀνθρώπων
7 εἰκόνας χαλκῶς.

- 2 ὁ ληστής: Räuber (der Sohn des Königs Krios von Euboea); ὕστερον: später; οἱ Φλεγῶναι: mythisches Volk, das als besonders räuberisch galt
3 Πύρρος: Sohn Achills, meist Neoptolemos genannt; ἡ μοῖρα: Teil; οἱ = αὐτῷ

- 4 ἐπέρχομαι: sich vergreifen an (Die Phoker besetzten 356-346 v. Chr. Delphi und benutzten die Tempel-
schätze für ihre Kriegsführung.)
- 5 ὁ δοναστής: Machthaber; οἱ Γαλάται: Kelten (Galliereinfall 279 v. Chr.); ἡ ὀλιγωρία: Rücksichtslosig-
keit
- 6 ἀπειράτως ἔξειν: unberührt sein; ἀναμίξ: durcheinander; ἀφαιρέω: *hier mit dopp. Akk.*
- 7 ἡ εἰκών: Statue; χαλκός: aus Bronze

Lage

- 1 10.9.1] Δελφοῖς δὲ ἡ πόλις ἄναντες διὰ πάσης παρέχεται σχῆμα, κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ τῇ
2 πόλει τῇ ἄλλῃ καὶ ὁ ἱερὸς περίβολος τοῦ Απόλλωνος. οὗτος δὲ μεγέθει μέγας καὶ
3 ἀνωτάτω τοῦ ἄστεως ἐστὶ.

- 1 ἀνάντης: steil; τὸ σχῆμα: Lage
2 ὁ περίβολος: Bezirk
3 ἄνω: oberhalb; τὸ ἄστυ: Stadt(gebiet)

Lebensweisheiten

- 1 10.24.1] ἐν δὲ τῷ προνάῳ τῷ ἐν Δελφοῖς γεγραμμένα ἐστὶν ὠφελήματα ἀνθρώποις ἐς βίον,
2 ἐγράφη δὲ ὑπὸ ἀνδρῶν οὓς γενέσθαι σοφοὺς λέγουσιν Ἕλληνες. (...) οὗτοι οὖν οἱ ἄνδρες
3 ἀφικόμενοι ἐς Δελφοὺς ἀνέθεσαν τῷ Απόλλωνι τὰ ἀδόμενα Γνώθι σαυτὸν καὶ Μηδὲν
4 ἄγαν.

- 1 τὸ ὠφέλημα: etwas Nützliches
3 ἀνατίθημι: weihen
4 ἄγαν: zu sehr

Theater und Stadion

- 1 10.32.1] τοῦ περιβόλου δὲ τοῦ ἱεροῦ θέατρον ἔχεται θέας ἄξιον, ἐπαναβάντι δὲ ἐκ τοῦ
2 περιβόλου Διονύσου δὲ ἄγαλμα ἐνταῦθα Κνιδίων ἐστὶν ἀνάθημα. στάδιον δὲ σφισιν
3 ἀνωτάτω τῆς πόλεως τοῦτό ἐστιν: ἐπεποίητο δὲ ἐκ τῆς πέτρας ὅποια περὶ τὸν Παρνασσόν
4 εἰσιν αἱ πολλαί, ἄχρις Ἀθηναῖος Ἡρώδης λίθῳ τῷ Πεντελῇσιν αὐτὸ μετεκόσμησεν.

- 1 ὁ περίβολος: Umfassungsmauer; ἔχομαι: sich anschliessen; ἡ θέα: Anschauen; ἐπαναβάντι: wörtl: für einen der ... → wenn man ...
2 σφισιν = αὐτοῖς
3 ἡ πέτρα: Stein; ὅποιος: wie (beschaffen)
4 ἄχρις: bis; Ἡρώδης: Herodes Atticus (2. Jh. n. Chr.); Πεντελή: att. Demos, bekannt für (Marmor)steinbrüche; μετακοσμέω: umbauen

Delphi: Theater

Delphi: Stadion

